

TALOUSARVIOALOITE 612/2008 vp**Määrärahan osoittaminen happamien sulfaattimaiden kartoituksen ja ehkäisemisohjelman laatimiseen*****Eduskunnalle***

Jääkauden jälkeen Suomen nykyiset rannikkoalueet olivat meren peitossa, ja n. 8 000—4 000 vuotta sitten syntyi harvinaista, rikkipitoista sulfidisavea, joka maankohoamisen myötä on nousut merestä ja jota käytetään tänä päivänä pitkälti maataloustarkoituksiin. Kun Länsi-Suomen rannikolla esim. maatalousmaan kuivatuksen, ruoppausten ja rakennustöiden yhteydessä rikkipitoinen maa (musta savi) joutuu pohjavedenpinnan yläpuolelle, muodostuu maaperässä rikkihappoa, joka vuorostaan liuottaa metalleja. Maa muuttuu happamaksi sulfaattimaaksi (HS-maaksi) tai alunamaaksi. Happamuus ja metallit huuhtoutuvat sateiden yhteydessä vesistöihin aiheuttaen ajoittain laajoja vahinkoja, kuten kalojen massakuolemia. Monet joet ja niiden suistot ovat vahingoittuneita tai elottomia. Suomessa on HS-maita 100 000—300 000 hehtaaria määritystavasta riippuen, lähinnä Turun ja Oulun välisellä alueella. Sisämaahan ne ulottuvat n. 80 m:n korkeudelle, esim. Seinäjoen seudulle. Euroopassa HS-maita on lähinnä Suomessa ja jonkin verran Ruotsissa.

Kuivatetuista happamista sulfaattimaista vesistöihin joutuvat happamat ja metallipitoiset vedet ovat Suomen suurimpia vesiensuojeluongelmia. Erittäin kuivan kesän sekä sateisen syksyn jälkeen syksyllä 2006 happamilta sulfaattimailta tulleet metallit ja happamuus aiheuttivat laajoja kalakuolemia pitkin Pohjanmaan rannikkoa mm. Kyrönjoella, Luodon-Öjanjärvellä, Ähtävänjoella, Perhonjoella ja Siikajoella. Vastaavanlaisia ti-

lanteita on syntynyt myös aikaisemmin, noin 10—15 vuoden välein. Ongelmat ovat olleet tiedossa kauan, mutta talven 2006—2007 tapahtumien jälkeen ja EU:n vesipuitedirektiivin velvoitteiden takia on monella taholla syntynyt tahto ruveta toimenpiteisiin.

MMM:n asettama "Happamien sulfaattimaiden aiheuttamien haittojen vähentämiseksi tehtävän selvitystyön ohjausryhmä" ja Geologian tutkimuskeskuksen esiselvitys osoittavat selkeästi, että ennen kuin muihin toimenpiteisiin voidaan kunnolla ryhtyä, on ensiarvoisen tärkeää kartoittaa HS-maiden sijaintia, laatua, syvyyttä ja paksuutta. Turve- ja metsämaiden peittämä alue on myös kartoitettava.

HS-maiden tarkempi yhtenäinen kartoitus on hyvin kiireellistä, jotta happamuuden ehkäisemisen ja torjunnan suunnittelu ja toteutus on mahdollisimman tehokasta. Ensin pitää muutamalla pilottialueella kehittää kustannustehokas menetelmä laajojen alojen kartoittamiseksi ja kartoittaa ns. hotspot-alueet, jotka kiireisimmin vaativat erityistoimenpiteitä ja joissa arvioidaan riskejä sekä laaditaan suosituksia maankäyttöä ajatellen. Sen jälkeen kartoitetaan koko Suomen rannikkoalue ja kehitetään ehkäisy- ja torjuntamenetelmiä sekä maankäyttö- ja viljelymenetelmiä. Happamia sulfaattimaita on kartoitettu paikoin Kyrönjoella, Närpiönjoella, Luodonjärven valuma-alueella, Lestihoella ja Perhonjoella. Näissä on kuitenkin käytetty vaihtelevia kartoitusmetodeja ja luokittelukriteereitä, mutta tietoja

voidaan hyödyntää yhtenäisessä valtakunnallisessa happamuuskartoituksessa. Tämän pitkäjänteisen työn onnistuminen vaatii kuitenkin monivuotisen perusrahoituksen.

Happamien sulfaattimaiden aiheuttamien happamuushaittojen torjunta edellyttää happamuuskartoituksen lisäksi pikaisesti valtakunnallista ohjelmaa, jossa maaperän happamuus ja sen aiheuttamat haitat nostetaan valtakunnalliseen tietoisuuteen ja haittojen ehkäisemisestä sekä minimoinnista aiheutuneet kustannukset saatetaan tukijärjestelmien piiriin. Menetelmiä tulee testata käytännön kohteissa yhteistyössä maanomistajien, maa- ja metsätalousviranomaisten, ympäristöviranomaisten ja tutkimuslaitosten kanssa. Erinomaisia pilottikohteita löytyy mm. Luodon-Öjanjärven ympäristöstä.

HS-maiden aiheuttamien riskien vähentäminen edellyttää tukijärjestelmien kehittämistä.

Happamuushaittojen ehkäisemisessä ja torjunnassa tarvitaan informaatio-ohjausta, taloudellista ohjausta sekä kehitys- ja tutkimustoimintaa, joka tuottaa toteuttamiskelpoisia ja kustannustehokkaita haittojen vähentämismenetelmiä. Myös käytössä olevien happamuushaittojen vähentämismenetelmien, kuten kuivatusolojen säädön, säätösalaoituksen ja kalkkisuodinoituksen, tehokkuudesta ja tehostamismahdollisuuksista tarvitaan tutkimustietoa sekä rahoitusta toimenpiteiden toteuttamiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta ottaa valtion vuoden 2009 talousarvioon momentille 30.50.20 lisäyksenä 500 000 euroa alunamaiden kartoitukseen sekä alunamaiden ympäristöhaittojen ehkäisemishjelman laatimiseen.

Helsingissä 26 päivänä syyskuuta 2008

Mats Nylund /r